ל) חגינה ב. פסחים פח. ערכיו ... מונינט כ. פטנוים פח. ערכין ב: עדיות פ"א מי"ג [גיטין מא.], ב) לקמן קעב, ג) דא"כ כל עשיר

יסלק עני שותפו בדבר שאין בה דין חלוקה כל"ל מהר"מ.

דין חלוקה כל"ל מהר"מ, ד) [יבמות סו.], ד) [וע"ע תוס'

פסחים פח: ד״ה כופין], ו) נ״ל ע״י שישא בני שפחה. רש״ל,

תורה אור השלם

1 כִּי כֹה אָמַר יְיָ בּוֹרֵא הַשְּׁמִים הוא הָאֱלֹהִים יצֵר הָאֶרֶץ וְעשָׁה הַוֹּא כוֹנְנָה לֹא תֹהוּ

בְרָאָהּ לְשֶׁבֶת יְצְרָהּ אֲנִי יְיָ ואֵין עוֹד: ישעיהו מה יח

הגהות הב"ח

(א) גם' לשבת ילרה אלא מפגי

(ח) גמ' לשבת ינרה חנה בשבי תיקון העולם כופין את רבו: רבו"ד ד"ה פלגי לה בקרגזיל וכו' מן הלפון לדרום נתלא כל הנהר לאחד והשני אין לו

אלא חצי נגר וכו׳ למערב יהיה

אלא חצי גנ וכי למערב יסים לאמד חצי הנהר וכי ולפני לאמד הצי הנהר וכי ולפני אין לא אלא חצי נהר מכי מוכח: ד"ה ה"ג וכי העבד יכול לקנות עצמו וליצא לחרות לקנות עצמו וליצא לחרות כי להוד קנה מלקי שאין דמים: לרבו קנה מלקי שאין דמים: עילוי דמים בדבר שאין נה עילוי דמים בדבר שאין נה עילוי דמים בדבר שאין נה אוליהי דל לשא וכי לולקה: (ב) ד"ה לישא וכי שמאתר וכי א כופין: (ו) ד"ה שמאר נהא מופי שמשמע מוה כבאה מום במשם שמשמע מוה כבה מום במשם שמשמע מוה כבה

משום שמשמע מלוה רבה:

(מוס שבישביע (מוס לפס. (1) ד"ה כופין וכו' ועוד אפילו מפקדא אפרו ורבו אפשר לה כאחר: (ח) בא"ד ולמ"ד

נמי דאפי׳ אין לו בנים ואשה רבו: (ט) בא"ד בלד אשת איש

מכל מקום ישאנה בלא קידושין מכל מקום ישאנה בלא קידושין וכו' מותר בשפחה לא הוה כפיען: (י) בא"ד בפני עלמו הוא ומעעס:

השותפין פרק ראשון בבא בתרא

כדי לזה וכדי לזה מהו רב יהודה אמר באית

דינא דגוד או אגוד רב נחמן אמר לית דינא°

דגוד או אגוד א"ל רבא לרב נחמן לדידך

דאמרת לית דינא דגוד או אגוד בכור ופשום

שהניח להן אביהן עבד ובהמה ממאה כיצד

עושין א"ל שאני אומר עובד לזה יום אחד

ולזה שני ימים מיתיבי ¢מי שחציו עבר וחציו

בן חורין עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום

אחד דברי ב"ה ב"ש אומרים יתקנתם את רבו

את עצמו לא תקנתם לישא שפחה אינו יכול

לישא בת חורין אינו יכול יבטל והלא לא נברא

העולם אלא לפריה ורביה שנאמר ילא תהו

בראה לשבת יצרה אלא 🐠 יכופין את רבו

ועושין אותו בן חורין וכותבין שטר על חצי

דמיו וחזרו ב"ה להורות כדברי ב"ש שאני

הכא דאגוד איכא גוד ליכא ת"ש פרשני אחין

אחר עני ואחר עשיר והניח להן אביהן מרחץ

ובית הבד עשאן לשכר השכר לאמצע

עשאן לעצמו הרי עשיר אומר לעני

נמלא (מן) כל הנהר לאחד והשני אין לו אלא נגר בלפונו ופעמים שהוא

אים דינא דגוד או אגוד. זה שרולה לחלוק אומר לזה שאינו רוצה לחלוק או קוץ לי דמים וקנה לך חלקי או אני אקון דמים ואתן לך בחלקך שאי אפשי בשותפותך: לים דינא. שוה יכול לומר לא שלך אקנה ולא שלי אמכור אלא שותפין נהיה בה: עבד או בהמה טמחה. שחי חפשר לחלקן כילד יעשו להכי נקט בכור ופשוט דטריחא מילתא להיות שותפין בה: וחזרו בית הלל להורות כו'. מעמה

דמפני תיקון העולם הא לאו משום פריה ורביה לא כייפינן ליה ולא מצי עבד למימר ליה אקוץ בדמים ואמן לך בחלקך: ה"ג שאני הכא דאגוד איכא גוד ליכא. העבד יכול לקנות (ג) אבל אינו אומר קנה

מוסף רש"י

מי שחציו עבד וחציו בן חורין. כגון שהיו כ' אמין או כ' שותפין ושחרר אחד את חלקו (גיטין מא.). תקנתם את רבו. שלינו חסר כלוס (שם) רבו. שחינו חסר כנוס (שם) שאינו מפסיד כלוס מן הראוי לו (פסחים פח:). ואת עצמו לא תקנתם. מה מהא עליו לא תקנתם. מה מהא עליו (שנו) כל מקנת כני מהא לו מיל (שנו) לכל מקנת העבד אין כאן, אם מסקו במשפט הממון לא לישא שפחה אינו יכול. לישא שפחה אינו יכול. מפני לד החירות שנו (שנו) דכמינ (דברים כג) לא יהיה מקדע, לא יקב אימרים במון שנו שום מחדע, לא יהיה במיני (דברים כג) לא יהיה במי קדש, נה יסב היתתה חמה (פחחים פח). לישא בת חורין אינו יכול. מפני לד עכדות ענו (חגיגה ג:). לא תהו בראה לשבת יצרה. לה כלה הקכ"ה לשבת יצרה. נו כנו טקביים את הארץ להיות בלא ישוב, אלא לשבת ילרה (שום) יולר הארץ לא על תהו להיות ריקנית ברא אותה, כי אם לשבת, להיות בת ישוב ילרה (גיטין מא.).

מוסף תוספות

א. ורש"י ז"ל פירש ג"כ א. ורש"י ז"יל פירש ג"כ קוץ או אקוץ מכלל דבקציצתן תלוי כמו שירצו. ליעצ"ח. ב. אלא [הוה] עפ"י שומת ב""ד, וגוד או איגוד [היינו] משוך או אמשוך. שס. ג. ונמצא הבכור נוטל יותר מפי שוים. ומי יוכל לצמצח מפי שנים, ומי יוכל לצמצם בדבר שיטול כפל של יום אחד בלבד. שס. T. ואם הורע כחו של פשוט הורע מן הדין מפני שחלקו מועט. מן הדין מפני שחזקר מרעם. למנ"ן. ה. [ב]שנים שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתיים. שס. 1. ובטלת ירושת בנו הבכור. שס. 1. שהרי צד חירות שבו מצווה על פריה ורביה. תוס' רי"ד. П. שהוא גורם לו לעבור שהוא אומר לו לקוט וסבור שעשרן. תוס' עירוכין לכ:

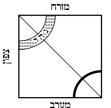
חד גיסא ניגרא וחד גיסא נהרא. שדה של שני אחים שיש נהר על פני מזרח ונגר על פני לפונה: פלגי ליה בקרנא זול. לפי שהנהר טוב מן הנגר והסמוך למים טוב מן הרחוק ואם תחלקנה מן הלפון (ב)

יבש ואם תחלקנה מן המזרח למערב יהיה לאחד הנהר על פני מזרחו ונגר על פני לפונו ולשני אין לו אלא נהר במזרחו לפיכך יחלקום לשמונה חלקים שיהא לשניהם בשוה סמוך לנהר ולנגר וכאשר ירחק מזה ירחק מזה כזה:

חלקי שאין דמים לבן חורין שאין עבד עברי נמכר אלא לשש: קת

תך גימא ניגרא וחד גימא נהרא. פירש רבינו חננאל שדה אשר מזרחה ולפונה נהרא ומערבה ודרומה מורחה ונפונה נהנו ומשרבה מושך ניגרא חולקין אותה בקרנא זול פ אחד גיסא נגרא וחד גיסא נהרא פלגיו לה בקרנא זול: ולא את המרקלין כו': אין בהן

الد.

פירוש חולקין אותה באלכסון מקרן מזרחית לפונית לקרן מערבית דרומית ויהיה לכל אחד לד אחד ניגרא וחד לד נהרא וכל היכא דמשיך נהרא או ניגרא קרוי חד גיסא: אית דינא דגוד או אגוד. נראה לר"י דאפילו בדמים יקרים הרבה יותר משוייו יכול לומר לו או גוד או אגודא ואין נראה לרינב"א מדא"כ יוכל לסלה אחד את חבירו ע"י עילוי דמים (ד) בחצר שאין נה דין ב חלוקה: בבור ופשום שהניח להן בו׳. ותיתה דאמאי נקט בכור ופשוט ולא נקט פשוט ופשוט ואומר ר״ת דפשוט ופשוט ניחא ליה שיעבוד לזה יום אחד ולזה יום אחד אבל בכור ופשוט קשיא ליה אם יעבוד לבכור ב' ימים הרי נטל הבכור יותר

מפי שנים שאם יש עיר רחוקה מהלך

יום אחד שמשתכרים בה הרבה שיש

שם סחורה בזול ופשוט שאין לו שהות

אלא יום אחד לא יוכל לילך שם והבכור

שיש לו ב׳ ימים יכול לילך שם ומשתכר יותר הרבה מפשוט ג ומשני דמ״מ כך חולקין™ ור״י מפרש דלהכי נקט בכור ופשוט משום דאמר במי שהיה נשוי (כתובות דף לג:) ה דשור לחרישה ועומד לחרישה דכ"ע השכר לאמלע אע"פ שאין לזה כי אם מנה ולזה מאתים ולהכי פריך כילד יעשו דעכשיו אין הבכור נוטל פי שנים ומשני דעובד לזה יום אחד ולזה ב' ימים ולא דמי לשור לחרישה ועומד לחרישה

דהתם הוי השכר לאמצע משום דמעיקרא אדעתא דהכי נשתחפו אבל גבי בכור ופשוט דלא שייך האי טעמא כל אחד נוטל כפי חלקו: לישא שפחה אינו יבול. ואע"ג דאמר בהבא על יבמתו (יבמות דף סב. ושם ד"ה הכל) דהכל מודים בעבד שאין לו חיים ולא קיים פריה ורביה והכא נמי אם ישא שפחה לא קיים כיון שהולד מתייחס אחריה ואפי׳ שבת לא קיים כדמשמע התם דשבת תלוי בפריה ורביה מ"מ אור"י (ם) לא כופין לרבו לעשותו בן חורין משום פריה ורביה אם היה יכול לקיים אפי׳ שבת כל דהו כיון שהוא אנום: שנאמר דא תהו בראה וגוי. הא דלא מייתי קרא דפרו ורבו אור״י בר מרדכי משום דלשבת יצרה שייך אפי׳ בגד עבדות וחציה שפחה וחציה בת חוריןף דלא כפו את רבה לשחררה אלא משום שנהגו בה מנהג הפקר הא דלא כפו אותו משום שבת דשמא אפילו כשתעשה בת חורין לא תקיים משום דלא מפקדא אפריה ורביה כדאמרינן בהבא על יבמתו (שם דף סה: ושם) דאיתתא לא מפקדא אפריה ורביה אבל עבד כשיהיה בן חורין ע"כ יקיים ור"י מפרש דלכך לא נקט קרא דפרו ורבו משום דפטור הוא מאותה מצוה כיון שהוא אנוס וכדי שיתחייב בה לא כפינן לרבו לעשותו בן חורין דא״כ בכל העבדים נכוף רבם לשחררם כדי שיתחייבו בכל המלות ולכך נקט קרא לא תהו בראה משום 🕪 שהיא מלוה רבה ומשום הכי כפינן ובפ״ב דמגילה (דף כו.) נמי מייתי להאי קרא משום הכי גבי אין מוכרין ספר חורה אלא ללמוד חורה ולישא אשה ללמוד חורה דאמר מר גדול ח״ת שמביא לידי מעשה לישא אשה נמי לא תהו בראה אלא לשבת ילרה: בוברן את רבו. וא"ת אמאי כופין ליתי עשה דפרו ורבו וידחה לא מעשה דלא יהיה קדש ואומר רבינו ילחק חדא דבעידנא דמיעקר לאו לא מקיים עשה דמשעת העראה קא עקר ללאו ועשה דפרו ורבו לא מקיים עד גמר ביאה ועוד דהיא אסורה לינשא לו דלגבי דידה ליכא עשה ועוד אפי׳ מפקדא (ווי דאפשר לה באחר ועוד כיון דאפשר לקיים שניהם ע"י כפיה לא דחי וא"ת היכי כפינן לשחררו והא אמרי" בפ' השולח (גיטין דף לח: ושם) דכל המשחרר עבדו עובר בעשה וכי תימא מלוה שאני וכי אומרים לו לאדם חטא כדי שיזכה חבירך כדאמרי" בריש שבת (דף ד. ושם ד"ה וכי) והא דשחרר ר"א עבדו בהשולח (גיטין שם) שנכנס לבית הכנסת ולא מלא שם י' התם משום דר"א גופיה עשה מלוה בכך שהשלים המנין והא דאמר נמי בפ' בכל מערבין (עירובין דף לב: ושם ד"ה ולא) דניחא ליה לחבר למיעבד איסורא זוטרא ולא ליעבד עם הארץ איסורא רבה התם משום דקא עביד עם הארץ איסורא על ידו של חבר דקא מאכיל ליה טבל ד ואומר ר"י דמשום מלוה רבה שרי אע"ג דעובר בעשה כדאמרי׳ ריש ממיד נשחט (פסמים דף נט. ושם ד״ה אמי) אין לך דבר שמתעכב אחר חמיד של בין הערבים אלא קטרת ונרות ופסח ומחוסר כפורים דערבי פסחים ומפרש התם משום דאתי עשה דפסח שיש בו כרת ודחי עשה דהשלמה אלמא קעבר כהן אעשה דהשלמה כדי שיקיים מחוסר כפורים מלות פסחים וא"ת אמאי כופין וימכור עלמו בעבד עברי למ"ד בפ"ק דקדושין (דף יד: ושם) מוכר את עלמו רבו מוסר לו שפחה כנענית ולמ"ד נמי דאפי" אין לו בנים (ח) רבו מוסר לו שפחה כנענית ואע"ג דאין עבד עברי נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג כדאמרי׳ בפ׳ האומר בקדושין (דף סט. ושם) הא בבית שני נהג יובל כדפי׳ ר״ת בהשולח (גיטין דף לו. ד״ה פומן) גבי הלל תקן פרוזבול ואור״י דאין זה תקנה דאסור למכור עלמו בעבד עברי כדאמרינן בפ"ק דקדושין (דף כב:) אחן ששמעה על הר סיני כי לי בני ישראל עבדים וגו' וא"מ וישא חליה שפחה וחליה בת חורין ונהי דאינו יכול להדשה דאתי לד עבדות ומשחמש בלד אשת איש (ש) ישאנה בלא הדושין כדאמר לישא שפחה כו׳ משמע דאי הוה מותר בשפחה לא כפינן לרבו אע"ג דאין קידושין תופסין בשפחה מ"מ היה נושאה בלא קידושין וי"ל דהשתא נמי אתי לד עבדות ומשתמש בלד חירות ולא דמי לפרדה דאמר בפרק אותו ואת בנו (חולין דף עט. ושם) דמרביעין עליה מינה ולא אמר דאתי לד חמור ומשתמש בלד סוס דהתם כלאים כתיב דמשמע שני מינים דומיא דשור וחמור דחרישה ופרדה מין אחד בפני עלמו (י) ומטעם זה מותר לרכוב עליה וא"ת וישא ממזרת דלד עבדות מותר בממזרת כדתנן בהאומר בקדושין (דף פט.) יכולין ממזרין ליטהר כילד ממזר נושא שפחה ובלד חירות נמי מותר כדתנן בפרק עשרה יוחסין (שם דף סט.) ממזרים וחרורים מוחרין לצא זה בזה ואור"י דאין זה חקנה להרבות ממזרים בישראל וא"ח וישא נחינה דחרורי ונחיני מוחרין לבא זה בזה כדחנן בפ' עשרה יוחסין (שם) ולד עבדות נמי מוחר בנחינה דאמר בריש יש מוחרות (יבמות דף פה:) ממזרת ונחינה לישראל איכא בינייהו למ"ד מפני שמרגילה הא [היא] מרגלה ליה פי׳ שיכול להכשיר זרעו ע"י בנו שישא שפחה" וי"ל דלעולם אסור נחין בשפחה מ"מ מרגלה ליה כיון שיכול להכשיר אפי׳ ע"י איסור דהאי גברא לא איכפת ליה באיסור דהא נסיב ממורת או נתינה וא"ת ומ"ש דאסור נחין בשפחה וממזר מותר הא נחין נמי הוי מפסולי קהל כמו ממזר דכתיב לא תתחתן בם ואור״ת משום דממזר קדש ועומד לפי שנולד מאיסור חמור דלא תפסי קדושין ולכך לא מיתסר בלאו דלא יהיה קדש ומיהו בזכור ובהמה אין להחירו אפי׳ למאן דמפיק להו בפרק ד' מיתות (סנהדרין דף נד:) מולא יהיה קדש דאין להתירו בקדישות אלא באותן שהוא בא ממנו ומקדישות דזכור ובהמה לא בא וא"ת ומ"ש דגירי וחרורי מותרים בנתינה ואסורים בשפחה ואע"ג דתרוייהו חייבי לאוין ואור"י דנתיני דתפסי בהו קדושין גמרינן משאר פסולי קהל כגון עמוני ומואבי מלרי ואדומי דמותרין בקהל גרים דלא איקרי קהל אבל שפחה דלא תפסי בה קדושין לא ילפא מינייהו:

דיש שפחה אינו יכותב שטר לרבו על חצי דמיו שיפרע לו ממה שירויח לאחר שיהיה כולו בן חורין מפני שכשהוא חצי עבד אין לו ממון כלום שכל מה שמרויח ביום שהוא עובד לעצמו סוף מוף למחר כשהוא עובד לרבו הרי הוא עבדו וכל מה שקנה עבד קנה רבו להכי צריך לכתוב שט"ח על חצי דמיו. וחזרו בית הילל כו' מפני תיקון העולם הא לאו מפני תיקון העולם אין כופין את רבו משום דאפרינן דלית דינא דגוד או אגוד והכא גבי עבד שאני. דגוד אגוד ביהודה בעלמא אית דינא דגוד או אגוד והכא גבי עבד שאני. דגוד אניכא אנד למימר לו שחרריני ואתן לך דמי חאיי או תן אתה לי דמי חציי ואהא מהכל עבדך ותיובתא דרב יהודה. לעולם אמר לך רב יהודה בעלמא אית דינא דגוד או אגוד והכא גבי עבד שמחרור שבו לישא שפחה. ואי"ת דמפרש"י איכא אגוד ליכא דעבד מצי למימר לרבו קצוב עלי דמים ואקנה חצי מכן אבל אינו יכול לומר לו אקצוב אני עליך דמי חציי ותקנה אותי מהכל דאינו יכול למכור צד שחרור שאם נותן לו הרב דמים עכשיו כשהוא רבו מהכל חוזר ונוטלן הימנו דמה שקנה עבד קנה רבו ונמצא שאין גופו קנוי כשהוא חוזר ונוטלן. למ"ה: אם

גליון הש"ם

עין משפם

נר מצוה

שכנים הל' ג סמג עשין שכנים הל' ג סמג עשין פב טוש"ע ח"מ ס" קעד סעיף ג: קיח ב מיי פ"א שם הלכה

ב סמג שם טוש"ע מ"מ סיי קעה סעיי ו: קיבו ג ד מייי פ"ו מהלי עבדים הלי ז סמג

:סעי סב

קב ה מיי' פ"א מהל' שכנים הל' ב ועייו

שכנים יהלי ב ועי בהשגות סמג עשין פב טוש" ח"מ סיי קעא סעיף ו:

עשין פו טוש״ע י״ד סי׳

קיז א מיי׳

גבורא דינא דגוד. לשון משיכה כמו משכו וקחו (שמות יב) דמתרגמי' נגודו עיין תום' נדה דף לו ע"ב ד"ה גדייה:

רבינו גרשום

דליהוו נפישי אריסין מיכן ומיכז וישמרו זה את זה ואמאי ומיכן וישמון זה את זה האמי כופין. למ״ה. שנים שיש להם שדה אחת לחלוק ולצד מזרח של שדה היה מושך נהר ולצד דרום של שדה יש שם נגר משוך לאורך השדה שמשקין ממנו השדה ומצד שמשקין ממנו השוה ומצו צפון ומערב של שדה יבישה והשתא אין יכולין לחלוק בשום ענין שלא יהא חלק אחד יפה מחבירו אלא א״כ ארוו יפון מוובידו אלא א כ צריכין לחלוק בקרנא זול כעין אותו ציור בד׳ חלקים דמכל יעשו ב׳ חלקין מן הנהו ב' ומן הנגר ב' ומן היבשה ב׳ ב׳ ויחלקו כי האי גונא כי . היכי דלימטי לכל חד וחד שוה לחבירו מן הנהר ומן הנגר ומן צדי היבשה משום דנהר יפה מנגר ונגר יפה מיבשה ובחילוק ענין זה יחלוקו בקו השוה שלא יהא חלקו של אחד יפה משל חבירו ואין אחד מהם נוטל ב' חלקים בסמוך לו אלא כעין זה. (הנהר המושך מצד מזרח):

ראובן יבש שמעון יבש

占 200 בקובן מיב שמחון מים

אין חולקין הטרקלין. פלטורין אא״כ יש בו כדי לזה וכדי לזה דהיינו י על י׳ לזה וכן לזה דהיינו שיעור טרקלין. מורן הוא מגדל. ולא את הטלית אלא אם כן יכולין שניהן להתכסות בו זה בפני עצמו בטליתו. ולא את המרחץ עד שיכוליז לרחוץ אורוכו וון כו שיכולן לוווון כל אחד בחלקו המגיעו זה הכלל כל ששמו עליו כתחלה מקודם חלוקה שלאחר חלוקה אית לכל חלק שם אותו עצמו כמו שנקרא בתחלה חולקין. י.,. ואם לאו אין חולקין אלא מעלין זה לזה בדמים שיקנה ואי ליכא שיעור חלוקה מאי. רב יהודא אמר אית דינא דגוד או אגוד דאם אחד רוצה שישתמשו כו שניהם ווצה שישומשו בו שניהם בשותפות זה שבוע אחד וזה שבוע אחד והאחד אינו רוצה יכול לומר האי דאינו רוצה נישום אותו בדמים ותקנה אונה חלקי או אני חלקן . גור . משוך תרגוי6). ורב נחמן אמר לית דינא דגוד או אגוד כלומר אי האי אינו רוצה אינו יכול לכפותו ולומר לו כן אלא משתמשיז בו בשותפות: בכור ופשוט והוא הדין לפשוט ופשוט אלא להכי בעי בכור ופשוט קשה טפי לחלק בג׳ חלקים. ולהכי נקיט בהמה טמאה. דאי אפשר לשוחטה ולחלוק הבשר אמר ליה עובד לפשוט יום אחד ולבכור ב׳ לחלוק הבשו אמו ליה עובד לפשוט יום אחד ולבכור ב' מים וכן נמי בהמה טמאה זה ישתמש בה ב' ימים וזה יום אחד ואין כאן דין גוד

שמע